

ՅԱԼԵԼՈՒՄԺ ԱՐԱՐԱՏԻ 1899 Թ. ՅՈՒՆՈՒՆԸ.

ԺՈՂՈՎՐԳԱԿԱՆ ԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏԲԵՐ ՄԻՋՆԱԳԱՐԵԱՆ ՏԱԳԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ.
Բ.

«Արարատ»-ի անցեալ տարուայ (1898) նոյեմբեր—Դեկտեմբեր համարի յաւելուածում մի քանի օրինակով փորձեցինք ցոյց տալ, թէ միջնադարեան տաղարանները արժանի են առանձին ուսումնասիրութեան ժողովրդական բանահիւտութեան տեսակէտով. ներկայ համարում հրատարակում ենք մի գեղեցիկ տաղ ևս զուտ ժողովրդական կազմութեամբ, որ անցեալ համարում դետեղել չէինք կարող տեղի սղութեան պատճառով. Այս տաղը ինչպէս ընթերցողը նկատել կարող է, բանաստեղծական, գոգարիկ մի քերթուած է, ուր այլարանօրէն երգուած է եկեղեցին իւր յարակից մասերով. Այլաբանական կրօնական բանաստեղծութեան ամենալաւ ներկայացուցիչ կարելի է Գրիգոր Նարեկացուն համարել, թէև յաջորդ գարերում ևս բազմաթիւ են այդպիսիները. Մեր հրատարակած այս տաղի մէջ ուշադրութեան արժանին նորա ժողովրդական երգերին յատուկ կազմութիւնն է և նոյն տաղի տարբեր եղանակաւորութիւնները (վարիանտները). Առանց ժողովրդական ոգու ազդեցութեան անկարելի էր, որ գրական մի տաղ երեք տարբեր եղանակաւորութիւններ ունենար. իսկ կազմութիւնը, ինչպէս նկատեցինք, յատուկ է ժողովրդական երգերին, որի մի նմուշը համեմատութեան համար կցում ենք մեր տաղի վարիանտներին. Ժողովրդական երգի ներկայ վարիանտը Մոկաց բարբառով առաջին անգամ ենք հրատարակում, թէև ուրիշներն էլ յայտնի են.

Տաղի առաջին վարիանտը արտագրել ենք Մայր Աթոռի Զեռագրատան № 281 տաղարանից. Գրիչը տաղի վերջում նկատում է, թէ «աւաղ, աւաղ ի յարինակն թուխտ էր անկէր», սակայն չենք կարծում, որ թերութիւնը մեր տաղին է վերաբերում. հաւանական է, որ ամբողջութիւն լինի, ինչպէս վերջին տեղից եզրակացնել կարելի է. Նրկրորդը թելադրել է մեր միարանակից Հ. Յուսիկ վարդապետ տ. Մովսիսեանցը, որի եղանակն ու բառերը ուսել է Քիչնեում եղած ժամանակի. Բնագրին կցում ենք և Հ. Սահակ վարդ. Ամատունու ձայնագրած եղանակը, որ գրի է առել մեր խնդրանքը. Նրբորդ վարիանտը սոպագրուած է Տ. Վահան վարդ. Տէր Մինասեանի «Անգիր գպրութիւն և Առակք» աշխատասիրութեան մէջ, որ արտատպում ենք. ընթերցողներին համեմատելու համար դիւրութիւն տալու նպատակով.

Դ. Վ. Յովսէփեան.

Ա.

Տաղ ուրախութեան ի վերայ ծովուն և նաւի:

Ահա տեսէք, թէ ի՞նչ կայ ծովին,

Որ նաւն ուռամբ դայր.

Տեսան որ վեմ կայր ի նաւին.

Նաւն ի ծովին, ծովն աւաղին.

Որ նաւն ուռամբ դայր.

Ահա ցնծայր ծովն ու ծփայր.

Ալին զալին տայր.

Ահա տեսէք, թէ ի՞նչ կայ վիմին,

Որ նաւն ուռամբ կայր.

Տեսան որ բեմ դայր ի վիմին.

Վէմն ի նաւին, որ նաւն ուռամբ դայր.

Ահա տեսէք, թէ ի՞նչ կայ բեմին,

Որ նաւն ուռամբ դայր.

Տեսան որ խաչ կայր ի վիմին.

Վէմն ի նաւին, որ նաւն ուռամբ դայր.

Ահա տեսէք, թէ ի՞նչ կայ խաչին,

Որ նաւն ուռամբ դայր.

Տեսան որ տակ կայր ի խաչին.

Խաչն ի բեմին, որ նաւն ուռամբ դայր.

Ահա տեսէք, թէ ի՞նչ կայ ասկին,

Որ նաւն ուռամբ դայր.

Տեսան որ ծառ կայր ի տակին.

Տակն ի խաչին, խաչն ի վիմին.

Որ նաւն ուռամբ դայր.

Ահա տեսէք, թէ ի՞նչ կայ ծառին,

Որ նաւն ուռամբ դայր.

Տեսան որ ճիւղ կայր ի ծառին.

Ծառն ի տակին, տակն ի խաչին.

Խաչն ի վիմին, որ նաւն ուռամբ դայր.

Ահա տեսէք, թէ ի՞նչ կայ ճրղին,

Որ նաւն ուռամբ դայր.

Տեսան որ բոյն կայր ի ճրղին.

Ծիւղն ի ծառին, որ նաւն ուռամբ դայր.

Ահա տեսէք, թէ ի՞նչ կայ ի բունն.

Որ նաւն ուռամբ դայր.

Տեսան որ ձու կայր ի բնին.

Բունն ի ճրղին, ճիւղն ի ծառին.

Տակն ի խաչին, խաչն ի վիմին,
Վէմն ի բեմբին, որ նաւն ուռաւր զայր:

Ահա թաւ ծաղն ի ճրվին,
Զուն ի բնէն, բունն ի ճղէն,
Ժիւղն ի ծառէն, ծառն ի տակէն,
Տակն ի խաչէն, խաչն ի բեմբէն,
Բեմբն ի վիմէն, վէմն ի նաւէն,
Նաւն ի ծովէն, ծովն աւազէն,
Որ նաւն ուռաւր զայր:
Ահա ցնծայր ծովն ու ծփայր,
Ալին զալին տայր:

Բ.

Նլէք, տեսէք, զի՛նչ կայր ծովին,
Նլին տեսին զնաւն ի ծովին,
Նաւն ի ծովին,
Ծովն ի տակին,
Տակն ի յաւազին,
Որ կը ծփայր ծով,
Ծովն ծփայր,
Ալին զալին տայր:

Նլէք, տեսէք, զի՛նչ կայր նաւին.

Նլին տեսին զբեմն ի նաւին.

Բեմն ի նաւին

Նաւն ի ծովին...

Նլէք, տեսէք, զի՛նչ կայր բեմին.

Նլին տեսին զվէմն ի բեմին.

Վէմն ի բեմին,

Բեմն ի նաւին...

Նլէք տեսէք, զի՛նչ կայր վիմին.

Նլին տեսին զտաւփն ի վիմին.

Տաւփն ի վիմին,

Վէմն ի բեմին...

Նլէք, տեսէք, զի՛նչ կայր տփին.

Նլին տեսին զմասն ի տփին.

Մասն ի տփին

Տաւփն ի վիմին...

Նլէք, տեսէք, զի՛նչ կայր մասին.

Նլին տեսին զխաչն ի մասին.

Խաչն ի մասին

Մասն ի տփին...

Նլէք տեսէք զի՛նչ կայր խաչին.

Նլին տեսին զտէրն ի խաչին.

Տէրն ի խաչին,

Խաչն ի մասին,

Մասն ի տփին,
Տաւփն ի վիմին,
Վէմն ի բեմին,
Բեմն ի նաւին,
Նաւն ի ծովին,
Ծովն ի տակին,
Տակն յաւազին,
Որ կը ծփայր ծով.
Ծովն ծփայր,
Ալին զալին տայր:

24-ր.

Նլէք տեսէք զի՛նչ կայր խաչի ն

Նլին տեսին զտէրն ի խաչի ն

Յ. Բ. Բ. Բ.

Տէրն ի խաչին

Խաչն ի մասին

Մասն ի տփին

Տաւփն ի վիմին

Վէմն ի բեմին

Բեմն ի նաւին

Նաւն ի ծովին

Ծովն ի տակին

Տակն յաւազին

Որ կը ծրփայր ծով

Յ. Բ. Բ. Բ.

Ծովին ծրփա

Ալին զալին տայր #

Գ.

«Նրթանք, նայինք, ի՛նչ կայ ծովին,
Լնչէն է այդ ուռուցք նաւին»,
— Դացանք, տեսանք նաւ կայր ծովին,
Լայն կտաւն էր լարուած նաւին,
Հով կը փչէր մէջ կրտաւին,
Կտաւն ուռէր ի դէմ հովին:

«Երթանք, նայինք, ի՞նչ կայ ծովին,
 Ինչէ՛ն է այդ ուռուցք նաւին,
 Եւ նաւը կայ ծովի յալին»:
 — Գացինք, տեսանք, նաւ կայր ծովին,
 Լայն կտաւներ լարուած նաւին,
 Հով կփչէր մէջ կտաւին,
 Կտաւն ուռէր ի գեմ հովին,
 Ալին զարնէր, շարժ տայր նաւին:
 «Երթանք, նայինք, ի՞նչ կայ ծովին,
 Ինչէ՛ն է այդ ուռուցք նաւին,
 Եւ նաւը կայ ծովի յալին»:
 Ալին փրփուր հանէ քարին»:
 — Գացանք, տեսանք, նաւ կայր ծովին,
 Լայն կտաւներ լարուած նաւին,
 Հով կփչէր մէջ կտաւին,
 Կտաւն ուռէր ի գեմ հովին,
 Հովը շարժէր, ծրփէր զալին,
 Ալին զարնէր, շարժ տայր նաւին,
 Ծաւէն փախէր, զարնէր քարին,
 Բարն ուժ կուտար այն փրփուրին:
 «Երթանք, նայինք, ի՞նչ կայ ծովին,
 Ի՞նչէ՛ն է այդ ուռուցք նաւին,
 Եւ նաւը կայ ծովի յալին,
 Դալին փրփուր հանէ քարին,
 Բարն ի՞նչպէս է կայներ ծովին»:
 — Գացանք, տեսանք, նաւ կայր ծովին,
 Լայն կտաւներ լարուած նաւին,
 Հով կփչէր մէջ կտաւին,
 Կտաւն ուռէր ի գեմ հովին,
 Հովը շարժէր, ծրփէր զալին,
 Ալին զարնէր, շարժ տայր նաւին,
 Ծաւէն փախէր, զարնէր քարին,
 Բարն ուժ կուտար այն փրփուրին,
 Դ ի՛նք չէր շարժէր ի մէջ ջուրին,
 Զի լաւ յենած էր աւաղին:

Ա՛յ աւաղին
 Ծաւ կայր ծովին,
 Լաթ կայր նաւին,
 Հով կայր լաթին,
 Զուր կայր ծովին,
 Փրփուր ջուրին,
 Բար փրփուրին,
 Աւաղ քարին:

* *

Ժողովրդական.

«Էկէք, արտէք ի՞նչին ի կիրի զթութ»:
 — Է՛ն ի կիրի զթութ,
 Թութն ը տակին, տա ն ը յարակին,
 Հալալը ի՞նչ բեարի տարի 'մ էր իկի:
 «Էկէք, արտէք ի՞նչին ի կիրի զէ՛ծ»:
 — Կէն ի կիրի զէ՛ծ,
 Կէն ի է՛ծուն,
 Է՛ծն ի թփան,
 Թութն ի տկան,
 Տակն ի յարակին,
 Հալ լը ի՞նչ բեարի տարի 'մ էր իկի:
 «Էկէք, արտէք ի՞նչին ի կիրի զկէ՛ւ»:
 — Արջն ի կիրի զկէ՛ւ,
 Արջն ի կէլուն,
 Կէն ի է՛ծուն,
 Է՛ծն ի թփան,
 Թութն ի տկան,
 Տակն ի յարակին,
 Հալալը ի՞նչ բեարի տարի 'մ էր իկի:
 «Էկէք, արտէք, ի՞նչին ի կիրի զարջ»:
 — Խուզն ի կիրի զարջ,
 Խուզն ի արջըն,
 Արջն ի կէլուն,
 Կէն ի է՛ծուն,
 Է՛ծն ի թփան,
 Թութն ի տկան,
 Տակն ի յարակին,
 Հալալը ի՞նչ բեարի տարի 'մ էր իկի:
 «Էկէք, արտէք, ի՞նչին ի կիրի խուզ»:
 — Թութն ի կիրի խուզ,
 Թութն ի խուզուն,
 Խուզն ի արջուն...
 «Էկէք, արտէք ի՞նչին ի կիրի զթութ»:
 — Ժեանդն ի կիրի զթութ,
 Ժեանդն ի թրուն,
 Թութն ի խուզուն...
 «Էկէք, արտէք ի՞նչին ի կիրի զժեանդ»:
 — Է՛զն ի կիրի զժեանդ,
 Է՛զն ի ժեանդէն,
 Ժեանդն ի թրէն...
 «Էկէք, արտէք ի՞նչին ի կիրի զեզ»:
 — Էկին, արտան մարդն ի կիրի զեզ:

Մարդն ի եղին
Եղն ի ժեանդէն...

«Էկէք արսէք, ի՞նչկն ի կիրիր զմարդ»
— Էկին արսան խողն ի կիրիր զմարդ,
Խողն ի մարդիւն
Մարդն ի եղին...

«Էկէք, արսէք, ի՞նչկն ի կիրիր զխող»
— Էկին արսան օձն ի կիրիր զխող,
Օձն ի խուզուն,
Խողն ի մարդիւն...

«Էկէք, արսէք, ի՞նչկն ի կիրիր զօձ»
— Էկին արսան խաւքն ի կիրիր զօձ,
Խաւքն ի օձուն,
Օձն ի խուզուն...

«Էկէք, արսէք, ի՞նչկն ի կիրիր զխաւք»
— Էկին արսան թըւանքն ի կիրիր զխաւքն,
Թըւանքն ի խաւքուն,
Խաւքն ի օձուն,
Օձն ի խուզուն,
Խողն ի մարդիւն,
Մարդն ի եղին,
Էղն ի ժեանդէն,
Ժեանդն ի թըւէն,
Թըւէն ի խուզուն,
Խողն ի արջուն,
Արջն ի կէլուն,
Կէլն ի էճուն,
Էճն ի թփան,
Թփան ի ալէն,
Տալն յարակիւն,

Հալալը ի՞նչ բեարի տարի՛մ էր իկի:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԲԱՅԵՒՆԻ Է 1899 Թ. ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

XVII ԱՂԲԻՐ XVII X ՏԱՐԱՂ X

Միանակալ պատկերազարդ համա- Պատկերազարդ շարաքա-
ղեւ մանուկների, ծնողների, րեւր բնիկացեանքիան
և պատկերազարդների համար: համար:

Կըճատաբախէն նոյն ուղղութեամբ և աշխատա-
կիցների մասնակցութեամբ:

ԱՂԲԻՐԻ տարեկան 3 ր. պրէմիայով 4 ր. արտա-
բաժանորդադիրը 5 ր. (15 ֆռ.)

ՏԱՐԱՂԻ տարեկան 6 ր. պրէմիայով 7 ր. արտաբաժ-
անորդադիրը 10 ր. (30 ֆռ.)

ԲԱՅՈՒՆԻ Է ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆԿԱՅ 1899 ԹԻՆԿԱՆԻ

ՄԵԼԿ

(27. ԲԻ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ

ԼՐԵԳԻՒ.

ՄԵԼԿԻՆ. ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՂԻ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՄՈՎ,
ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂԱՂՈՒԹԵԱՄԲ.

«ՄԵԼԿԻՆ» գրքերու համար պէտք է գիտել հե-
անեալ հասցեով. ТИФЛИСЬ, Редакция «МПАКЪ»;
խոյարապատահմանից. TIFLIS, Rédaction du journal ar-
ménien „MSCHAK“.

ՇԱՐՈՒՆԱԿԻՈՒՄ Է

ԱՋԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԳԻՍԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

1899 Թ.-ի համար.

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒՆ Է 3 Բ.

Դիմել՝ Ерванду Лалазянцъ Тифлисъ, Семп-
нарія Нерсисянцъ

ՀՐԱՏ. Ե. ԼԱՍԵԱՆՅ.

ԼԱՋԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԼԵ-
ՋՈՒԸՅ.

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ ԷՄԻՆԵԱՆ
ԱՋԳԱԳՐԱՆ ԴՐԱՄԱՂԻԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒ-
ԹԻՒՆՆԵՐԻ ՅԱՆՉՆԱԺՈՂՈՎԻՅ.

Գաղանի Խորհրդական Մկրտիչ Յ. Էմինի՝ Ա-
րեւելեան Լեզուաց Լազարեան ձեռնարանին
կուսկած Ազգագրական Դրամազխի Բար-
ձրագոյն հաստատուած Կանոնադրութեան
համաձայն, նոյն Դրամազխի հրատարակու-
թիւնները անօրինող՝ Լազարեան ձեռնարանի
Վերատեսչից և Մասնագիտական Դասա-
րանների Պրոֆէսորներից կազմած Յանձնա-
ժողովը պատիւ ունի այսու ժամուցանել ի տե-
ղեկութիւն մասնագէտների և առհասարակ
այն խնդրով հետաքրքրուող անձանց, որ ներ-
կայ տարուանից ձեռնարկելու է նա լոյս ըն-